

Bijlage VMBO-GL en TL

voorbeeldexamen 1

Nederlands CSE GL en TL

Tekstboekje

Puberbrein

(1) De half gesmolten boter staat op de keukentafel naast een leeg melk-pak en de gootsteen ligt vol met vieze borden, bestek en bekers. De
5 puber zit er niet mee, hij is verdiept in zijn telefoon. En wijs je hem op de rommel, dan springt hij uit zijn vel.

(2) Deze hevige – en in de ogen van een volwassene – overtrokken reactie is het resultaat van een enorme renovatie van het brein. De bovenkamer van de puber wordt afgebroken, verbouwd en opnieuw ingericht, en dat allemaal tegelijkertijd. Het is
10 er zo'n zootje, waardoor het lijkt alsof de puber de persoonlijkheidsstructuur heeft van iemand met een ernstige hersenbeschadiging.

(3) Na de geboorte groeien de hersenen door, maar vanaf je zesde niet meer. Wetenschappers dachten tot in de jaren '90 van de vorige eeuw dat het brein dan ook was uitontwikkeld, maar toen MRI-scans en andere
20 technieken het mogelijk maakten om in het levende brein te kijken, diende zich een verrassing aan: van je zesde tot je tweeëntwintigste worden de hersenen finaal omgegooid en voor
25 een deel zelfs afgebroken.

(4) Na het zesde levensjaar maken de hersenen nog nauwelijks nieuwe zenuwcellen, ook wel neuronen genoemd, aan. Veel neuronen beginnen
30 zichzelf systematisch af te breken. In de kinder- en tienerjaren sterft in een aantal delen van de hersenen ruim de helft van alle neuronen af.

(5) Misschien vraag je je af waar dat
40 goed voor is, maar uit onderzoek blijkt dat de overgebleven zenuwcellen sterker uit de strijd tevoorschijn

komen. Een onderzoeksgroep hield de vaardigheden van kinderen en de
45 ontwikkeling van hun brein een aantal jaar bij. En hoe meer de neuronen in het bovenste gedeelte van de frontaalkwabben¹⁾ uitgedund werden, des te beter de kinderen in staat

50 waren woorden te onthouden. Ook ging de bezem door het aantal neuronen in het achterste gedeelte van de frontaalkwabben, waardoor de fijne motoriek erop vooruitging.

55 Volgens neurologen²⁾ vindt dit alles plaats doordat het brein alleen geïnteresseerd is in het behouden van de sterkste zenuwcellen en hun verbindingen.

60 (6) De constante afbraak en opbouw van de hersenen kunnen de intellectuele vermogens van pubers behoorlijk beïnvloeden. De neuroloog Cathy Price van het University College
65 London mat vier jaar lang het IQ van pubers tussen de 14 en 18 jaar. Bij sommigen van hen daalde het IQ wel 20 punten, terwijl het bij anderen 23 punten hoger werd. Die schommeling
70 is te wijten aan de grondige renovatie van het brein: bij één en dezelfde persoon kon de talige intelligentie bijvoorbeeld enorm stijgen, terwijl het probleemoplossend vermogen
75 achteruit holde. Bij andere proefpersonen lagen de verhoudingen omgekeerd. Door de puberhersenen te scannen, toonde Cathy Price aan dat de twee soorten intelligentie nauw
80 verband houden met de manier waarop hersencentra uitgebouwd of juist afgebroken werden. Dit verklaart waardoor een puber eerst kan uitblinken in bijvoorbeeld wiskunde of

85 talen, maar later ineens veel beter kan zijn in andere vakken.

(7) Onder de hersencentra die nog niet volledig ontwikkeld zijn bij pubers, vallen ook de frontaalkwabben.

90 Deze kwabben houden de impulsen in bedwang. Daarom is de puberteit een van de gevaarlijkste perioden in een mensenleven, want het onrijpe brein maakt een puber risicobereid, opstandig en roekeloos. Zo lopen jongeren van 15 tot 19 jaar zes keer meer kans om te verongelukken dan jongeren van 10 tot 14 jaar. De criminaliteit piekt onder jongeren van 15 tot 19 jaar, en zowel meiden als jongens geven vaker toe aan de verleidingen van drugs.

(8) De grote veranderingen in het puberbrein volgen een patroon. De achterste hersencentra rijpen het eerst, terwijl de frontaalkwabben op hun voltooiing moeten wachten tot de jongere begin 20 is. En precies daar liggen de hersencentra die ervoor moeten zorgen dat mensen niet al te impulsief handelen, maar juist

verstandige beslissingen nemen.

Mensen met een beschadiging van de frontaalkwab kunnen net als pubers moeilijk beslissingen nemen en taken plannen of ten uitvoer brengen. Het lukt deze mensen bijvoorbeeld niet om zelf te gaan opruimen.

115
120 **(9)** Het verband tussen de werking van de frontaalkwabben in de hersenen en de persoonlijkheidsverandering werd inzichtelijk gemaakt toen de spoorwegaarbeider Phineas Gage in 1848 een ijzeren stang door zijn hoofd kreeg. Het linkerdeel van zijn frontaalkwab werd totaal verwoest, waarna de aardige Gage een lompe beer werd. Sindsdien beseffen de psychologen en neurologen wel hoe belangrijk de frontaalkwabben voor je sociale vaardigheden zijn, want ze moeten onze egoïstische en dierlijke instincten in goede banen leiden. Een puber die onbeschoft uit de hoek komt, kan daar dus weinig aan doen...

*naar een artikel van Gorm Palgren en Anne Lykke,
Wetenschap in beeld, februari 2016*

noot 1 frontaalkwab: deel van de hersenen dat verantwoordelijk is voor onder andere het geheugen, plannen, zelfbeheersing, taal en het oplossen van problemen

noot 2 neuroloog: arts die gespecialiseerd is in hersenen, ruggenmerg en zenuwen

Baas Taalunie wil Whatsapp-tekens in krant: 'Alles wordt duidelijker met een ;-)

(1) Sommige leestekens die Nederlanders al fervent gebruiken op Whatsapp, Facebook of Snapchat, verdienen ook een plek in kranten en andere serieuze teksten. Dat vindt Hans Bennis, algemeen secretaris van de Nederlandse Taalunie. Hij denkt bijvoorbeeld aan de knipoog, het driedubbele gebruik van uitroep-tekens of de combinatie van uitroep- en vraagtekens.

(2) Volgens Bennis, de baas van de kennis- en beleidsorganisatie voor Nederlandse taal, kunnen de 'nieuwe' leestekens een goede aanvulling op de oude tekens zijn. "Het is niet voor niets dat sommige leestekens, of de bepaalde toepassing van leestekens, op platforms als Whatsapp zo populair zijn. Ze geven een emotie weer die we anders blijkbaar moeilijk kunnen uitdrukken."

(3) Het beste voorbeeld: de knipoog. "Iedereen weet dat ironie een lastig stijlfiguur is. Er kunnen enorme misverstanden ontstaan als lezers iets ernstig opvatten wat de schrijver ironisch bedoelt. Voeg je een knipoog toe, dan is direct duidelijk: dit is niet serieus. Het lijkt me dus bij uitstek een leesteken voor bijvoorbeeld een kranteninterview. Het maakt namelijk nogal uit of een politicus iets meent of een geintje maakt."

(4) Ook het 'nieuwe' gebruik van uitroep-tekens vindt hij een verrijking voor de Nederlandse taal. "Op Whatsapp plaatsen we drie uitroep-tekens als we een woord of zin veel kracht bij willen zetten. Dat kan, denk ik, in formele teksten ook goed werken. Net als de combinatie van uitroep- en vraagtekens. Daarmee drukken we een gevoel van verwondering en verbijstering uit dat we anders lastig kunnen weergeven."

(5) Het verbaast Bennis dat er nog zo'n kloof is tussen het gebruik van taal op sociale platforms en andere media. "Zelfs grote schrijvers als Hermans en Mulisch hebben al eens gepleit voor een ironieteken, omdat ze het nut ervan zagen. Er is in 2007 zelfs een soort bliksemschicht als officieel ironieteken geopperd. Dat is alleen nooit in zwang geraakt. Misschien omdat het niet op het toetsenbord voorkwam? Nu hebben we een geslaagd ironieteken en passen we het helaas alleen in appjes toe."

(6) Vroeger of later zal het informele taalgebruik het formele volgens hem hoe dan ook beïnvloeden. Er zullen dus ook leestekens verdwijnen, meent hij. "Dat geldt bijvoorbeeld voor de puntkomma, de komma en de dubbele punten. De puntkomma wordt in appjes bijvoorbeeld alleen nog gebruikt voor het ironieteken en ook dubbele punten en komma's komen weinig voor. Logisch, vind ik, want je hebt die tekens bijna nooit nodig om een tekst te begrijpen. Ze bestaan vooral bij gratie van conventie. We zijn het zo gewend, dus we doen het zo." De punt zal daarentegen altijd belangrijk blijven. "Ook in appjes wordt een zin onbegrijpelijk

als de afzender niet af en toe een
80 punt zet.”

(7) Of de taalkundige die sinds vorig
jaar aan het hoofd staat van de pres-
tigieuze Taalunie nog een knipoog
aan dit betoog wil toevoegen? “Nee
85 hoor. Ik vind echt dat we met z'n al-

len wat meer open moeten staan
voor veranderingen, want taal is een
veranderlijk fenomeen. Er komt eens
wat bij. Er verdwijnt eens wat. Alle-
90 maal geen enkel probleem, zolang
we elkaar maar goed begrijpen.”

*naar een artikel van Eefje Oomen,
Algemeen Dagblad, 7 mei 2018*

Serius pure chocolade

Hands Off My Chocolate wil een reep met 85% cacao op de markt brengen. Hun meest intense, doordringende en pure reep tot nu toe. Zo puur dat maar 12% van de kinderen in het testpanel hem lekker vindt. Eindelijk een reep voor volwassenen. Maar waarom zou je eigenlijk een reep maken die veel kinderen niet lusten?

“Zodat je hem niet met ze hoeft te delen. Deze reep koop je helemaal voor jezelf”, zegt Kitty Smeeten. Samen met Thomas de Groen bedacht zij Hands Off My Chocolate. Op dit moment liggen er vijf varianten van de reep in de schappen. De meest pure daarvan heeft 70% cacao. “En dat vinden te veel kinderen lekker. Daarom willen we onze meest volwassen chocoladereep, met 85% cacao, zo snel mogelijk gaan maken.”

Om dat te doen, hebben Kitty en Thomas geld nodig. “Voor productontwikkeling, verpakking en marketing.” Daarom zijn ze een crowdfundingscampagne op doorgaan.nl gestart. Helpen kan al met een Like of Share, maar wie geld in Hands Off My Chocolate investeert, kan rekenen op heerlijke tegenprestaties, zoals een jaarvoorraad chocola. Helemaal voor jezelf. Snel naar doorgaan.nl dus!

FUND MEE OP DOORGAAN.NL

DE AMERSFOORTSE
De Ondernemersverzekeraar

naar een advertentie in de Volkskrant, januari 2015

Als je zelf schrijft, denk je na over wat je doet

(1) Onvermogen om diep na te denken, een korte aandachtsboog, geringe parate kennis: er wordt tegenwoordig veel gesproken over de negatieve effecten van computergebruik op het leer- en denkvermogen van de moderne mens. Er is nog weinig onderzoek, maar een paar zaken staan inmiddels wel vast.

Bijvoorbeeld dat het maken van aantekeningen in de les met pen en papier duidelijk superieur is aan hetzelfde met een laptop.

(2) Opvallend genoeg is de belangrijkste reden daarvoor dat studenten tegenwoordig zo goed kunnen typen. Wie namelijk typend aantekeningen maakt, typt meestal vrij letterlijk wat hij hoort. De trage handschrijver moet noodgedwongen keuzes maken, nadenken dus. Het is die mentale verwerking tijdens het schrijven die het geheugen van de aantekeningmaker versterkt. Er is onmiddellijke verwerking. Zou de student trager tikken op zijn toetsenbord, dan zou het verschil waarschijnlijk kleiner zijn. Dan zou hij beter nadenken over de informatie die hij typt.

(3) Dit verschil in aantekeningen maken werd eerder dit jaar vastgesteld met een onderzoek in Psychological Science. Daarbij moesten studenten aantekeningen maken bij een aantal lezingen, onder andere over Indiase geschiedenis, sociale ongelijkheid en computeralgoritmes¹). Eerdere onderzoeken waren vooral gericht op de afleiding (Facebook, Twitter) die de laptop biedt tijdens het college (die is

inderdaad enorm), maar hier werd zuiver het verschil met handmatig aantekeningen maken onderzocht.

(4) De laptoptickers bleken per lezing veel meer woorden te noteren dan de schrijvers, gemiddeld zo'n 550 tegen minder dan 400. Ze typten ook vaker precies dezelfde woorden als hun collega-tickers. De handschrijvers vertoonden veel meer onderlinge verschillen in woordkeuze – allemaal aanwijzingen voor een intensievere verwerking. En hoe letterlijker deelnemers de woorden uit de lezing hadden opgeschreven, hoe slechter hun score bij de controlevragen achteraf.

(5) De typisten zitten zeker niet te slapen, want een half uurtje na de lezing is er niet veel verschil in feitenkennis tussen hen en de schrijvers. Het gaat dan om vragen als: 'Waarvoor werden oude Indiase zegels gebruikt?' Of: 'Waar ligt het belangrijkste internetdistributiepunt in New York?' Maar op begripsvragen scoren de schrijvers dan wel veel beter dan de typisten. Dat zijn vragen als: 'Wat is het probleem als belangrijke functies beheerst worden door algoritmes?' Of: 'Welke bewijzen zijn er dat de Indiase tekens een echt schrift vormen?'

(6) Het treurige is verder dat het enige voordeel dat de tickers hebben, namelijk een completer verslag van wat er gezegd is, niet helpt bij het leren. Toen de deelnemers een week later terugkwamen en een minuut of tien hun aantekeningen

mochten bekijken, scoorden de schrijvers daarna opnieuw hoger op begripsvragen dan de tikkers.

85 **(7)** Er zijn meer negatieve effecten van computergebruik op het geheugen. Een onderzoek van een paar jaar geleden stelde vast dat degene die weet dat hij iets op internet kan opzoeken, dat feit veel makkelijker
90 vergeet (bijvoorbeeld welke acteur de hoofdrol speelt in de film *Gladiator*). Internetgebruik is dus vrij slecht voor de parate kennis.

95 **(8)** Die 'uitbesteding van geheugen' is echter geen typisch interneteffect. Wie een huisgenoot of een collega heeft die alles van film weet, onthoudt zelf ook minder filmfeitjes. Je kunt het tenslotte altijd vragen. Het
100 effect is oud, in een tekst van Plato (ca. 370 v. Chr.) wordt al geklaagd dat de uitvinding van het schrift het geheugen heeft vernietigd: "Want mensen die leren, zullen vertrouwen
105 op die externe letters en zichzelf vergeten."

(9) In de Verenigde Staten woedt op scholen en onder onderwijsdeskundigen al langer het 'handschriftdebat':

110 moeten leerlingen nog wel leren schrijven? Geef ze een toetsenbord! Het positieve effect van handgeschreven aantekeningen is natuurlijk belangrijk in deze discussie. Ook
115 dragen voorstanders vaak aan dat handschrijven meer geheugensporen in het brein achterlaat dan het simpelere tikken op toetsenbordknoppen. Dit komt doordat met de hand
120 schrijven motorisch complexer is.

(10) Wie met de hand schrijft, leert daardoor onder andere sneller lezen: de letters laten 'diepere sporen' in het geheugen achter. Computer-
125 schrijven gaat weer sneller en maakt herziening van geschreven tekst veel makkelijker. In dit 'handschriftdebat' pleitte de vooraanstaande schrijfoonderzoeker Virginia Berninger daar-
130 om voor 'tweetaligheid': ontwikkel een goed handschrift én leer goed typen.

*naar een artikel van Hendrik Spiering,
NRC.next, 28 november 2014*

noot 1 algoritme: reeks van stappen die in een specifieke volgorde uitgevoerd moeten worden

Voorbeeldexamen VMBO-GL en TL

voorbeeldexamen 1

Nederlands CSE GL en TL

Bij dit examen horen een bijlage en een uitwerkbijlage.

Beantwoord alle vragen en maak alle opdrachten in de uitwerkbijlage.

Dit examen bestaat uit 31 vragen en een schrijfofdracht.

Voor dit examen zijn maximaal 46 punten te behalen.

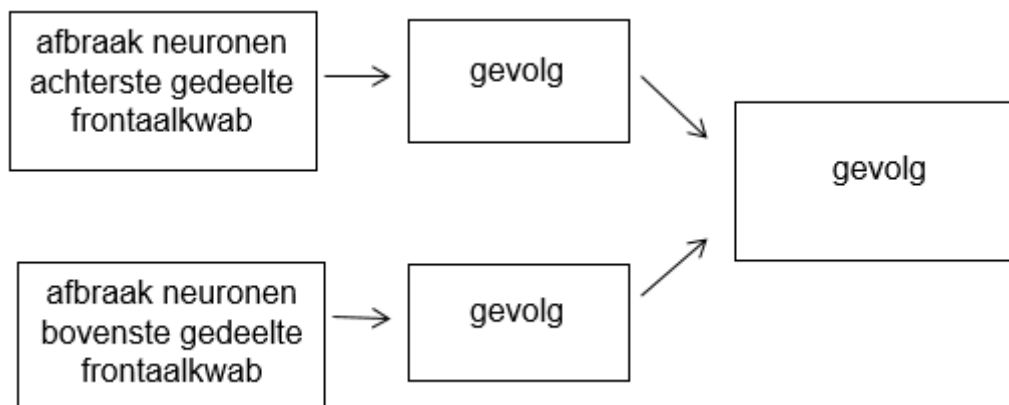
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Tekst 1 Puberbrein

- 1p 1 Wat is het onderwerp van de tekst 'Puberbrein'?
- A de persoonlijkheidsstructuur van pubers
  - B de verandering van de hersenen bij pubers
  - C het impulsief handelen door pubers
  - D het onderzoek naar afbraak van zenuwcellen
- 1p 2 Een tekst kan op verschillende manieren ingeleid worden. bijvoorbeeld door
- 1 een actuele gebeurtenis te noemen
  - 2 een anekdote te geven
  - 3 een conclusie te trekken
  - 4 een deskundige te introduceren
  - 5 een probleem te benoemen
- Welke twee manieren worden in alinea's 1 en 2 gebruikt om de tekst in te leiden?
- A 1 en 2
  - B 2 en 3
  - C 3 en 4
  - D 4 en 5
- 1p 3 Welke conclusie past het beste bij alinea 3?
- A De hersenen groeien na je kleutertijd niet meer, maar ontwikkelen zich nog wel.
  - B De hersenwetenschap blijkt een onbekende, verrassende wetenschap te zijn.
  - C De omvang van de hersenen groeit tot je tweeëntwintigste levensjaar.
  - D De technieken in de hersenwetenschap zijn sinds 1990 hopeloos verouderd.
- 1p 4 In alinea 4 wordt gezegd dat in een aantal delen van de hersenen neuronen afsterven.
- Wat is volgens de tekst het voordeel van het afsterven van deze neuronen? Noteer je antwoord in de uitwerkbijlage.

- 2p 5 Alinea 5 en 6 gaan beide over de opbouw en afbraak van hersencellen. Het afbreken van neuronen heeft twee gevolgen. Die twee gevolgen samen hebben ook een gevolg.
→ Vul het schema in de uitwerkbijlage in.
Gebruik voor je antwoord alinea 5 en 6.

- 1p 6 “ (...) toonde Cathy Price aan dat de twee soorten intelligentie nauw verband houden met de manier waarop hersencentra uitgebouwd of juist afgebroken werden.” (regels 78-82)
→ Welke twee soorten intelligentie worden hier volgens de tekst bedoeld? Noteer je antwoord in de uitwerkbijlage.
- 1p 7 Boven welke alinea past het kopje ‘Intelligentie’ het beste?
A alinea 5
B alinea 6
C alinea 7
D alinea 8
- 1p 8 Wat wil het voorbeeld van Gage (alinea 9) ons vooral vertellen?
A De frontaalkwabben blijken belangrijk te zijn voor de sociale vaardigheden.
B De moderne neurowetenschap bestaat nog geen tweehonderd jaar.
C Een hersenbeschadiging heeft een akelige karakterverandering tot gevolg.
D Gage had na het ongeluk zijn egoïstische driften niet meer onder controle.
- 1p 9 De laatste alinea heeft twee functies. Welke twee functies zijn dit?
A een conclusie geven en een samenvatting geven
B een nieuw gegeven bespreken en een conclusie geven
C een samenvatting geven en een toekomstverwachting uiten
D een toekomstverwachting uiten en een nieuw gegeven bespreken

- 1p **10** Wat is het belangrijkste doel van deze tekst?
De tekst wil de lezer
- A ervan overtuigen dat pubers niets aan hun gedrag kunnen doen.
  - B ervan overtuigen dat het impulsieve handelen van pubers tijdelijk is.
  - C informeren over de hersenverandering bij pubers.
  - D informeren over de persoonlijkheidsstructuur van pubers.
- 1p **11** Wat is de beste samenvatting van deze tekst?
- A De hersencellen van een puber worden grondig opnieuw opgebouwd. Na de opknapbeurt kan een kind zomaar andere intellectuele vermogens hebben. Met name de frontaalkwabben zijn pas laat volledig ontwikkeld. Juist daar zitten de vermogens om impulsen te bedwingen. Dat verklaart waarom pubers risico's opzoeken.
  - B De hersencellen van kinderen worden continu afgebroken en vervangen. In de pubertijd is de frontaalkwab echter nog niet voltooid, waardoor pubers nog weinig gevoel hebben voor risico's en deze zelfs opzoeken. Daarmee lijken ze erg op mensen die een persoonlijkheidsverandering hebben ondergaan.
  - C Hersenwetenschap maakt een enorme groei door sinds bekend is dat de hersenen na de kindertijd doorontwikkelen. Nu kan men zelfs al met een scan kijken hoe de hersencentra worden uitgebouwd of afgebroken. Vervolgens kan er dan gekeken worden naar de verandering van de intellectuele vermogens: zijn die vermogens taliger geworden of juist probleemoplossend geworden.
  - D In de loop van de jaren is er een andere kijk gekomen op de ontwikkeling van hersenen door de vernieuwde hersenwetenschap. Zo kijkt men nu anders aan tegen pubers en mensen met een persoonlijkheidsverandering. Dit alles komt doordat ontdekt is dat de frontaalkwabben nog ontwikkelen tot het 20e levensjaar.

Tekst 2 Baas Taalunie wil Whatsapp-tekens in krant: 'Alles wordt duidelijker met een ;-)

- 1p 12 “Volgens Bennis, de baas van de kennis- en beleidsorganisatie voor Nederlandse taal, kunnen de ‘nieuwe’ leestekens een goede aanvulling op de oude tekens zijn.” (regels 12-16)
Waarom staat ‘nieuwe’ tussen aanhalingstekens?
- A De leestekens geven een emotie weer en worden niet gebruikt zoals oude leestekens.
  - B De leestekens worden gemaakt met al bestaande leestekens, ze zijn dus niet echt nieuw.
  - C Het gebruik van de aanhalingstekens maakt duidelijk dat Hans Bennis dit woord zegt.
  - D Het gebruik van de aanhalingstekens benadrukt dat de leestekens nieuw zijn.
- 1p 13 “Dat is alleen nooit in zwang geraakt.” (regels 55-56)
→ Citeer de woordgroep waar ‘dat’ naar verwijst.
- 1p 14 Wat is de kernzin van alinea 5?
- A Het verbaast Bennis dat er nog zo’n kloof is tussen het gebruik van taal op sociale platforms en andere media.
  - B Zelfs grote schrijvers als Hermans en Mulisch hebben al eens gepleit voor een ironieteken, omdat ze het nut ervan zagen.
  - C Er is in 2007 zelfs een soort bliksemschicht als officieel ironieteken geopperd.
  - D Nu hebben we een geslaagd ironieteken en passen we het helaas alleen in appjes toe.
- 1p 15 In alinea 6 geeft Bennis aan dat vroeger of later het informele taalgebruik het formele hoe dan ook zal beïnvloeden.
→ Welke reden geeft hij hiervoor?
Citeer het zinsgedeelte uit alinea 7 waarin hij deze reden geeft.
- 1p 16 Kruis in het schema in de uitwerkbijlage aan welke beweringen waar of niet waar zijn volgens de tekst. Gebruik voor je antwoord de informatie uit alinea 6.

- 1p 17 Alinea 7 begint met de zin: "Of de taalkundige die sinds vorig jaar aan het hoofd staat van de prestigieuze Taalunie nog een knipoog aan dit betoog wil toevoegen?"
Welke bewering over deze vraag is juist?
De schrijver stelt deze vraag om
- A een grapje te maken ten koste van Hans Bennis.
  - B het gesprek met Hans Bennis op een leuke manier af te sluiten.
  - C het ironieteken te kunnen gebruiken waar Hans Bennis over vertelt.
  - D hiermee het verhaal van Hans Bennis belachelijk te maken.
- 1p 18 Welke zin vat de mening van Bennis in deze tekst het best samen?
- A De kloof tussen sociale media en de oudere media moet gedicht worden door dezelfde taalconventies aan te houden.
  - B Schrijvers van serieuze teksten moeten meegaan met de voortdurende taalveranderingen door veranderende leestekens te gebruiken.
  - C Schrijvers van serieuze teksten moeten voortaan meer gebruik maken van de nieuwe leestekens om verwarring te voorkomen.
  - D Sociale media zijn leidend waar het gaat om het gebruik van leestekens en emoties, daardoor zullen er leestekens verdwijnen.

Tekst 3 Serieus pure chocolade

- 1p 19 Wat is het belangrijkste doel van deze advertentie?
De advertentie wil de lezer
- A aansporen om een bedrijf in pure chocolade te steunen.
  - B erop wijzen dat kinderen pure chocolade niet lekker vinden.
  - C ervan overtuigen dat pure chocolade niet voor kinderen bestemd is.
  - D laten zien dat er een startend bedrijf in pure chocolade is.
- 1p 20 Een afbeelding in een advertentie kan verschillende functies hebben.
- 1 De afbeelding is nodig om de tekst te begrijpen.
  - 2 De afbeelding trekt de aandacht van de lezer.
  - 3 De afbeelding voegt inhoudelijk iets nieuws toe aan de tekst.
- Welke functie of functies heeft de afbeelding in deze advertentie vooral?
- A alleen 1
  - B alleen 2
  - C alleen 3
  - D 1 en 2
  - E 1 en 3
  - F 2 en 3
- 1p 21 Kitty Smeeten en Thomas de Groen noemen hun chocoladereep 'de meest volwassen chocoladereep'.
- Leg in eigen woorden uit wat Smeeten en De Groen hiermee bedoelen. Noteer je antwoord in de uitwerkbijlage en gebruik hiervoor niet meer dan 10 woorden.
- 1p 22 Welke **twee** zinnen horen in ieder geval in de samenvatting van deze tekst? Kruis deze twee zinnen aan in het schema in de uitwerkbijlage.

Tekst 4 Als je zelf schrijft, denk je na over wat je doet

- 1p 23 Op welke manier wordt de tekst in alinea 1 ingeleid?
De tekst wordt ingeleid door
A de aanleiding voor het schrijven van de tekst te geven.
B de mening van de schrijver te geven.
C een belangrijke conclusie voorop te stellen.
D een samenvatting van de tekst te geven.
- 1p 24 Iemand die aantekeningen met de hand schrijft, onthoudt deze beter dan iemand die aantekeningen op de computer typt.
→ Wat is volgens alinea 2 de belangrijkste reden hiervoor?
Vul de zin in de uitwerkbijlage aan.
- 1p 25 In alinea 3 wordt gesproken over ‘onderzoek in Psychological Science’ en ‘eerdere onderzoeken’.
→ Leg in eigen woorden uit wat er precies onderzocht werd in het onderzoek in Psychological Science en wat er precies onderzocht werd in de eerdere onderzoeken. Noteer je antwoord in de uitwerkbijlage en gebruik hiervoor niet meer dan 40 woorden.
- 2p 26 Je moet een samenvatting maken van alinea’s 4, 5 en 6 van deze tekst. Hieronder staan acht zinnen uit deze alinea’s.
→ Welke **vijf** zinnen bevatten de beste informatie voor een samenvatting?
Noteer de nummers van deze zinnen in de uitwerkbijlage.
- 1 De laptoptickers bleken per lezing veel meer woorden te noteren dan de schrijvers, gemiddeld zo’n 550 tegen minder dan 400.
  - 2 De handschrijvers vertoonden veel meer onderlinge verschillen in woordkeuze – allemaal aanwijzingen voor een intensievere verwerking.
  - 3 De typisten zitten zeker niet te slapen, want een half uurtje na de lezing is er niet veel verschil in feitenkennis tussen hen en de schrijvers.
  - 4 Het gaat dan om vragen als: ‘Waarvoor werden oude Indiase zegels gebruikt?’
  - 5 Maar op begripsvragen scoren de schrijvers dan wel veel beter dan de typisten.
  - 6 Dat zijn vragen als: ‘Wat is het probleem als belangrijke functies beheerst worden door algoritmes?’
  - 7 Het treurige is verder dat het enige voordeel dat de tikkers hebben, namelijk een completer verslag van wat er gezegd is, niet helpt bij het leren.
  - 8 Toen de deelnemers een week later terugkwamen en een minuut of tien hun aantekeningen mochten bekijken, scoorden de schrijvers daarna opnieuw hoger op begripsvragen dan de tikkers.

- 1p 27 In regel 94 staat “uitbesteding van geheugen”.
→ Wat wordt hier volgens de tekst mee bedoeld?
Noteer je antwoord in de uitwerkbijlage en gebruik hiervoor niet meer dan 15 woorden.
- 1p 28 Citeer de kernzin van alinea 8.
- 1p 29 “Ook dragen voorstanders vaak aan dat handschrijven meer geheugensporen in het brein achterlaat dan het simpelere tikken op toetsenbordknoppen. Dit komt doordat met de hand schrijven motorisch complexer is.” (regels 114-120)
→ Citeer uit alinea 9 of alinea 10 de zin die het duidelijkst het positieve gevolg hiervan weergeeft.
- 1p 30 Wat is de hoofdgedachte van deze tekst?
A Om feiten op korte termijn goed te onthouden, kun je zowel je aantekeningen typen als met de hand opschrijven.
B Omdat studenten tegenwoordig zo goed kunnen typen, hebben ze minder mentale verwerking bij het maken van aantekeningen.
C Wanneer je met de hand schrijft, heb je meer mentale verwerking en laat je meer geheugensporen achter in je brein.
D Wanneer je veel gebruikmaakt van internet en veel schrijft, is dat slecht voor je parate kennis.
- 1p 31 Wat is de belangrijkste functie van alinea 10?
A een aanbeveling doen
B een toekomstverwachting geven
C een voorbeeld geven
D een waarschuwing geven

Let op: de laatste opdracht van dit examen staat op de volgende pagina.

Schrijfoopdracht

Op jouw school hebben veel leerlingen een eigen tablet of laptop en ze willen daarmee graag ook in de lessen werken. De directie van de school verbiedt echter dat leerlingen tijdens de les hun aantekeningen op tablets en laptops maken. Ook moet huiswerk gewoon op papier uitgeschreven worden. De schoolleiding geeft als argument dat aantekeningen die je opschrijft, beter onthouden worden dan wanneer je ze typt.

In jullie klas ontstaat een discussie over het verbod van de directie. Veel leerlingen zijn het niet met het verbod eens, maar er zijn ook medestanders. Jij weet niet precies wat je van deze discussie moet vinden en je wilt graag je eigen mening vormen. Daarom ga je op onderzoek uit. Je wilt weten wat de voor- en nadelen van het typen van aantekeningen en huiswerk zijn. Onthoud je echt meer als je aantekeningen en huiswerk met de hand schrijft? Je komt in NRC.next het artikel 'Als je zelf schrijft, denk je na over wat je doet' tegen en bestudeert het goed. In de tekst worden enkele nadelen genoemd van het maken van aantekeningen op de computer. Je zou inderdaad meer onthouden als je aantekeningen met de hand uitschrijft. Tegelijkertijd gaat het werken op de computer wel veel sneller.

Je besluit een artikel voor de schoolkrant te schrijven over het verbod van de directie. In je artikel vergelijk je de voor- en nadelen van het met de hand schrijven met die van het typen. Ook geef je aan of je vindt dat de directie het verbod moet handhaven of niet.

13p 32 **Opdracht**

Schrijf het artikel voor de schoolkrant. Gebruik daarvoor bovenstaande gegevens en eventueel de tekst 'Als je zelf schrijft, denk je na over wat je doet'. Gegevens die niet in de opdracht staan, moet je zelf bedenken.

Besteed in jouw artikel aandacht aan de volgende punten:

- de aanleiding om het artikel te schrijven;
- twee verschillende voordelen van het schrijven met de hand;
- twee verschillende voordelen van het typen;
- wat volgens jou prettiger is: het met de hand schrijven van aantekeningen en huiswerk of het typen ervan;
- twee argumenten die jouw mening ondersteunen;
- jouw mening over het verbod van de directie;
- wat je hoopt te bereiken met je artikel.

Maak er een samenhangend geheel van en schrijf er een passende titel boven. Zet je voor- en achternaam onder het artikel.

Let op: Zorg ervoor dat je tekst minimaal uit 100 woorden bestaat. Bij minder dan 100 woorden krijg je geen punten voor taalgebruik.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.

Uitwerkbijlage VMBO-GL en TL

voorbeeldexamen 1

Nederlands CSE GL en TL

Naam kandidaat _____ Kandidaatnummer _____

Beantwoord alle vragen en maak alle opdrachten in deze uitwerkbijlage.

Meerkeuze: omcirkel het antwoord; geef verbeteringen duidelijk aan:

A B C D of A   C D of A   D B

Tekst 1 Puberbrein

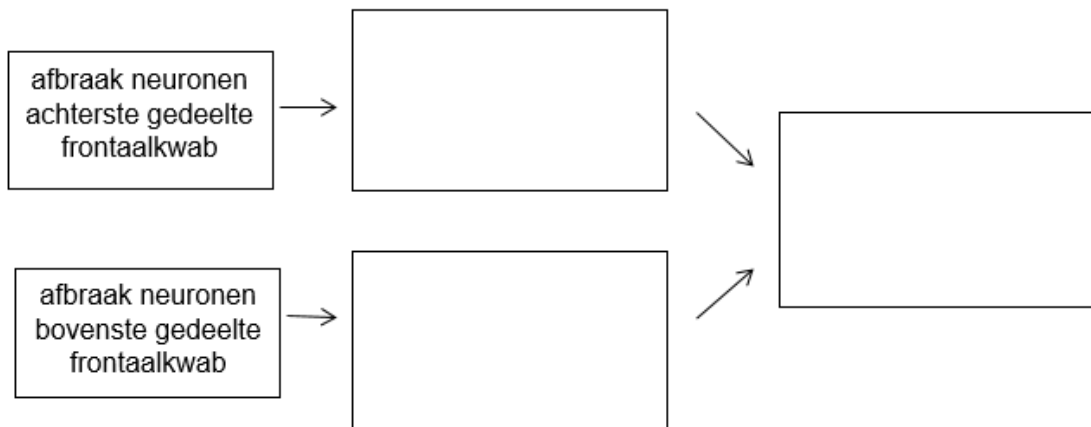
1 A B C D

2 A B C D

3 A B C D

4 .....
.....

5

6 1 .....

2 .....

7 A B C D

8 A B C D

9 A B C D

10 A B C D

11 A B C D

**Tekst 2 Baas Taalunie wil Whatsapp-tekens in krant:
‘Alles wordt duidelijker met een ;-)’**

---

12 A B C D

13 .....

14 A B C D

15 .....

16

	waar	niet waar
De ‘puntkomma’ als leesteken zal zeker niet verdwijnen, omdat we die nog in appjes gebruiken.		
De ‘komma’ zal verdwijnen, want die gebruiken we met name uit gewoonte.		
De ‘dubbele punt’ hebben we nog nodig voor het ironieteken.		
De ‘punt’ is onmisbaar in álle teksten.		

17 A B C D

18 A B C D

Tekst 3 Serieus pure chocolade

---

19 A B C D

20 A B C D E F

21 .....

.....

22

Hands Off My Chocolate wil een reep met 85% cacao op de markt brengen, speciaal voor volwassenen.	
Er bestaan momenteel vijf varianten van Hands Off My Chocolate.	
Veel kinderen vinden pure chocolade met 70% cacao nog steeds erg lekker.	
De bedenkers van Hands Off My Chocolate zijn Kitty Smeeten en Thomas de Groen.	
De bedenkers van Hands Off My Chocolate vragen geld voor productontwikkeling, verpakking en marketing.	
Mensen die investeren in Hands Off My Chocolate, kunnen een jaarvoorraad chocolade krijgen.	

Tekst 4 Als je zelf schrijft, denk je na over wat je doet

---

23 A B C D

24 Als je met de hand aantekeningen maakt, moet je .....

.....

Hierdoor vindt er .....

.....

plaats, waardoor de informatie beter onthouden wordt.

25 .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Naam kandidaat _____

Kandidaatnummer _____

26 .....

27 .....

.....

.....

28 .....

.....

29 .....

.....

.....

.....

30 A B C D

31 A B C D

Schrijfo opdracht

32

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

A series of 24 horizontal dotted lines spanning the width of the page, providing a template for handwriting practice.

A series of 25 horizontal dotted lines spanning the width of the page, intended as a template for drawing or writing.

VERGEET NIET DEZE UITWERKBIJLAGE IN TE LEVEREN

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommiteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommiteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*
Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examiner en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld.

- 1 Bij de tekst(en) met vragen worden, gelet op de aard van de opgaven, geen punten afgetrokken voor spelfouten. Voor idiomatische en grammaticale oneffenheden geldt hetzelfde, tenzij het antwoord er minder juist of zelfs fout door wordt.
- 2 Voor alle open vragen met een maximum aantal woorden geldt: indien een kandidaat een vraag herhaalt alvorens hij/zij tot een antwoord komt, worden de woorden tot aan het eigenlijke antwoord (conform het antwoordmodel) niet meegeteld.
- 3 De schrijfofdracht wordt als een enkele vraag beschouwd. Algemene regel 6 is derhalve niet van toepassing op de schrijfofdracht.
- 4 Voor het beoordelen van de schrijfofdracht geldt het volgende:
  - 4.1 Er kunnen meerdere (soorten) fouten in een zin worden gemaakt, die alle apart aangerekend worden.
  - 4.2 Meerdere spelfouten in één woord worden één keer aangerekend.
  - 4.3 Spelfouten in dezelfde, identieke woorden worden één keer aangerekend (werkwoordspelling uitgezonderd).
  - 4.4 Spelfouten in een woord en in afleidingen of samenstellingen van dat foutief gespelde woord worden één keer aangerekend.
  - 4.5 Spelfouten bij de vervoeging van werkwoorden worden alle apart aangerekend.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Tekst 1 Puberbrein

1 B

2 B

3 A

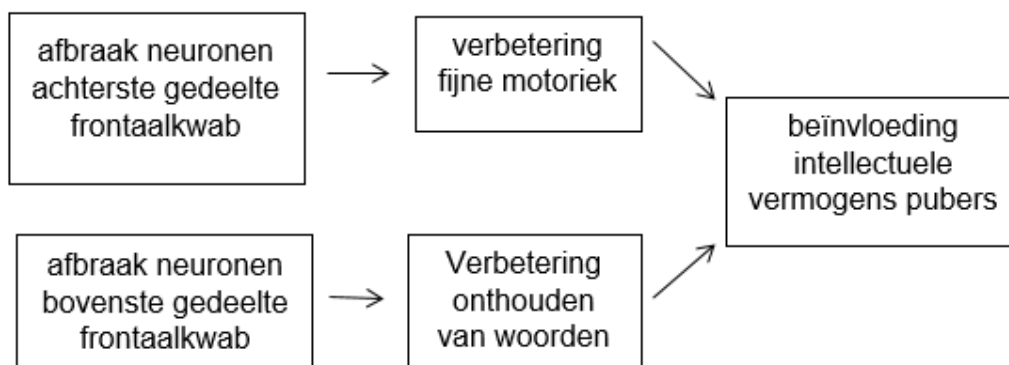
4 **maximumscore 1**

(Het voordeel is) dat overgebleven zenuwcellen sterker uit de strijd komen / dat de sterkste zenuwcellen (en hun verbindingen) behouden blijven.

Opmerking

Voor voorbeelden als 'woorden onthouden' en 'fijne motoriek' geen scorepunt toekennen.

5 **maximumscore 2**

indien drie goed

2

indien twee goed

1

indien minder dan twee goed

0

6 **maximumscore 1**

1 de talige (intelligentie)

2 de probleemoplossende (intelligentie) / het probleemoplossend vermogen

Opmerking

Beide elementen moeten genoemd zijn voor toekenning van het scorepunt.

7 B

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

8 A

9 B

10 C

11 A

Tekst 2 Baas Taalunie wil Whatsapp-tekens in krant: 'Alles wordt duidelijker met een ;-)

12 B

13 **maximumscore 1**

“(een soort) bliksemschicht als officieel ironieteken” (regels 54-55)

Opmerking

Als de kandidaat meer citeert, geen scorepunt toekennen

14 A

15 **maximumscore 1**

“...(want) taal is een veranderlijk fenomeen” (regels 87-88)

Opmerking

Als de kandidaat meer citeert, geen scorepunt toekennen

16 **maximumscore 1**

	waar	niet waar
De 'puntkomma' als leesteken zal zeker niet verdwijnen, omdat we die nog in appjes gebruiken.		X
De 'komma' zal verdwijnen, want die gebruiken we met name uit gewoonte.	X	
De 'dubbele punt' hebben we nog nodig voor het ironieteken.		X
De 'punt' is onmisbaar in álle teksten.	X	

Opmerking

Voor toekenning van het scorepunt moet de tabel juist zijn ingevuld.

17 B

18 B

Tekst 3 Serieus pure chocolade

19 A

20 B

21 maximumscore 1

Een chocoladereep die vooral voor volwassenen bestemd is. / Een chocoladereep die vooral volwassen lekker zullen vinden. / Een chocoladereep die 85% cacao bevat.

Opmerking

Als er meer dan 10 woorden gebruikt zijn, geen scorepunt toekennen.

22 maximumscore 1

Hands Off My Chocolate wil een reep met 85% cacao op de markt brengen, speciaal voor volwassenen.	X
Er bestaan momenteel vijf varianten van Hands Off My Chocolate.	
Veel kinderen vinden pure chocolade met 70% cacao nog steeds erg lekker.	
De bedenkers van Hands Off My Chocolate zijn Kitty Smeeten en Thomas de Groen.	
De bedenkers van Hands Off My Chocolate vragen geld voor productontwikkeling, verpakking en marketing.	X
Mensen die investeren in Hands Off My Chocolate, kunnen een jaarvoorraad chocolade krijgen.	

Opmerking

Scorepunt alleen toekennen wanneer de tabel juist is ingevuld.

Tekst 4 Als je zelf schrijft, denk je na over wat je doet

23 C

24 maximumscore 1

(Als je met de hand aantekeningen maakt, moet je) keuzes maken / nadenken over wat je opschrijft. (Hierdoor vindt er) (onmiddellijke) verwerking / (mentale) verwerking (plaats, waardoor de informatie beter onthouden wordt.)

Opmerking

Beide open plekken moeten correct ingevuld zijn voor toekenning van het scorepunt.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

25 maximumscore 1

- (Het onderzoek in) Psychological Science onderzocht het verschil tussen aantekeningen maken met de hand en met de laptop.
- Eerdere onderzoeken waren gericht op de afleiding die de laptop/computer biedt (tijdens het college).

Opmerkingen

- *Beide elementen moeten gegeven zijn voor toekenning van het scorepunt.*
- *Als er meer dan 40 woorden gebruikt zijn, geen scorepunt toekennen.*
- *Als de kandidaat citeert, geen scorepunt toekennen.*

26 maximumscore 2

- (Zin) 1 (De laptotkickers bleken per lezing veel meer woorden te noteren dan de schrijvers, gemiddeld zo'n 550 tegen minder dan 400.)
- (Zin) 2 (De handschrijvers vertoonden veel meer onderlinge verschillen in woordkeuze – allemaal aanwijzingen voor een intensievere verwerking.)
- (Zin) 3 (De typisten zitten zeker niet te slapen, want een half uurtje na de lezing is er niet veel verschil in feitenkennis tussen hen en de schrijvers.)
- (Zin) 5 (Maar op begripsvragen scoren de schrijvers dan wel veel beter dan de typisten.)
- (Zin) 7 (Het treurige is verder dat het enige voordeel dat de tikkers hebben, namelijk een completer verslag van wat er gezegd is, niet helpt bij het leren.)

indien vijf goed	2
indien vier of drie goed	1
indien twee of minder goed	0

Opmerking

Als de kandidaat de bijbehorende zinnen uitschrijft bij de nummers, dan geldt dit ook als correct antwoord.

27 maximumscore 1

Dat je dingen die je kunt opzoeken of navragen, minder goed/niet goed onthoudt.

Opmerkingen

- *Ook goed: In plaats van dingen zelf onthouden, ze opzoeken of navragen.*
- *Als er meer dan 15 woorden gebruikt zijn, geen scorepunt toekennen.*

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

28 **maximumscore 1**

“Die ‘uitbesteding van geheugen’ is echter geen typisch interneteffect.”
(regels 94-95)

29 **maximumscore 1**

“Wie met de hand schrijft, leert daardoor onder andere sneller lezen: de letters laten ‘diepere sporen’ in het geheugen achter.” (regels 121-124)

30 **C**

31 **A**

Schrijfoopdracht

32 maximumscore 13

Als de kandidaat de opdracht helemaal niet heeft uitgewerkt, geen scorepunten toekennen.

32.1 maximumscore 6

Aftrek inhoud

De score is 6 scorepunten minus aftrek. De score kan niet lager zijn dan 0.

Indien de volgende elementen geheel of gedeeltelijk onjuist zijn of ontbreken:

- De aanleiding om het artikel te schrijven: het verbod van de directie 1
- Voordeel 1 van het schrijven met de hand 1
- Voordeel 2 van het schrijven met de hand 1
- Voordeel 1 van het typen van teksten 1
- Voordeel 2 van het typen van teksten 1
- Mening kandidaat wat prettiger is: schrijven met de hand of typen 1
- Passend argument 1 voor mening kandidaat 1
- Passend argument 2 voor mening kandidaat 1
- Mening kandidaat over verbod directie 1
- Wat de kandidaat hoopt te bereiken met het artikel 1

32.2 maximumscore 5

Aftrek taalgebruik

De score is 5 scorepunten minus aftrek. De score kan niet lager zijn dan 0.

- één of twee formuleringsfouten (onvolledige zinnen, onjuiste woordkeuze, onjuiste verwijzingen, onjuiste zinsbouw) 1
- drie of vier formuleringsfouten 2
- vijf of meer formuleringsfouten 3
- één of twee spelfouten (fouten in de spelling van werkwoordsvormen, overige spelfouten, inclusief ten onrechte opgenomen of weggelaten hoofdletters) 1
- drie of vier spelfouten 2
- vijf of meer spelfouten 3
- twee of meer interpunctiefouten 1

Let op: om taalgebruik te kunnen beoordelen, moet de uitwerking van de kandidaat een minimum aantal woorden bevatten. Als de uitwerking van de kandidaat uit minder dan 100 woorden bestaat, geen scorepunten voor taalgebruik toekennen. De titel telt niet mee voor het bepalen van het aantal woorden.

32.3 maximumscore 2

Aftrek presentatie/conventies

De score is 2 scorepunten minus aftrek. De score kan niet lager zijn dan 0.

Indien de volgende elementen geheel of gedeeltelijk onjuist zijn of ontbreken:

- passende titel 1
- vermelding voornaam en achternaam onder artikel 1
- alinea-indeling 1
- samenhang 1
- logische volgorde 1
- passend taalgebruik 1

Opmerking

Als de kandidaat gebruikmaakt van conventies die niet passen bij de tekstsoort, 1 scorepunt aftrekken.

5 Bronvermeldingen

---

tekst 1	naar een artikel van Gorm Palgren en Anne Lykke, Wetenschap in beeld, februari 2016
tekst 2	naar een artikel van Eefje Oomen, Algemeen Dagblad, 7 mei 2018
tekst 3	naar een advertentie in de Volkskrant, januari 2015
tekst 4	naar een artikel van Hendrik Spiering, NRC.next, 28 november 2014